

Bankopojišťovnictví v Evropě a v České republice

Petra Růčková¹

Abstrakt

Článek dokumentuje momentální situaci bankopojišťovnictví v Evropě a v České republice. Definiuje pojem bankopojištění a jeho formy. V evropském měřítku hodnotí rozšířenost produktů životního a neživotního pojištění prostřednictvím bankovních distribučních kanálů. Zabývá se také tím, zda trh bankopojištění v České republice odpovídá evropským trendům. Shrnuje způsoby nabídky produktů bankopojištění v České republice a konkrétní příklady v bankovní a pojišťovací praxi.

Klíčová slova

Bankopojišťovnictví, motivy vstupu, bankovní produkty, pojistné produkty, životní pojištění, neživotní pojištění.

1 Úvod

Podstatou bankopojištění je efektivní vytváření a distribuce bankovních a pojišťovacích služeb pro společnou skupinu klientů. Smyslem činnosti bankopojistitele by měla být nabídka nových produktů, zejména dlouhodobého investičního charakteru, což umožňuje dlouhodobou kumulaci peněžních prostředků. Často se tímto termínem označuje také prodej pojištění na pobočkách bank, což však není zcela ryzí podoba bankopojišťovnictví. Za bankopojištění je označován prodej finančního produktu s integrovaným pojistným produktem. Připustíme-li však obě možnosti, pak bankopojištění může mít formu:

- prodeje různých pojistných produktů klientům bank, které většinou patří do stejné finanční skupiny jako pojišťovna;
- prodeje finančních produktů, ve kterých je spojen finanční a pojistný produkt, např. pojištění pro vlastníka bankovního produktu, pojištění k platební kartě, pojištění vázaná na úvěry

Proces vzniku bankopojišťoven je vzhledem ke globalizačním tendencím procesem přirozeným. Bankopojištění totiž v sobě zahrnuje výhody obou sektorů, tedy jak sektoru bankovních produktů, tak i sektoru pojištění. Na straně jedné mateřská banka dává pojišťovně k dispozici svou síť poboček a jednatelství a na straně druhé pojišťovna nabízí komerční bance rozšíření nabídky produktů a také zkušenosti při vývoji a vzniku nových pojistných produktů, které mají návaznost na tradiční bankovní produkty. Velkou předností bankopojištění je také fakt, že kombinace bankovníctví a pojišťovnictví přináší podstatné snížení administrativních nákladů a nákladů spojených s infrastrukturou a z hlediska lepší dostupnosti pojistných produktů také podstatný nárůst objemu přijatého pojistného.

Nejběžnější realizací bankopojišťovnictví je situace, v níž pojišťovna rozšiřuje pojistné produkty a přizpůsobuje je potřebám klientů bank. Typickým příkladem toho je vazba pojištění na bankovní produkt – což již bylo zmiňováno v souvislosti s vazbovým produktem výše, např. úvěr, kde pojištění slouží jako vedlejší krytí návratnosti dluhu z úvěru v případě

---

¹ Ing. Petra Růčková, Ph.D., Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, Univerzitní nám. 1934, Karviná, PSČ: 733 40. e-mail: ruckova@opf.slu.cz

pojistné události. Je však velmi časté, že kromě pojištění majetku je sjednáno především pojištění životní, jež je vinkulováno ve prospěch bank pro případ smrti nebo velmi vážné choroby dlužníka. Pojistné pak bývá velmi často zahrnováno do splátkového kalendáře klienta. Dalším příkladem je u bankopojištění kombinace bankovních a pojišťovacích služeb v rámci jednoho produktu, např. držitelé platebních karet bývají zpravidla pojišťováni – zpravidla zde figuruje úrazové pojištění nebo cestovní pojištění, případně pojištění může zahrnovat některé asistenční služby. Hlavní motivy vstupu bank do pojišťoven jsou shrnuty ve schématu č. 1.

Schéma č. 1: Motivы vstupu bank do pojišťoven

Zdroj: vlastní

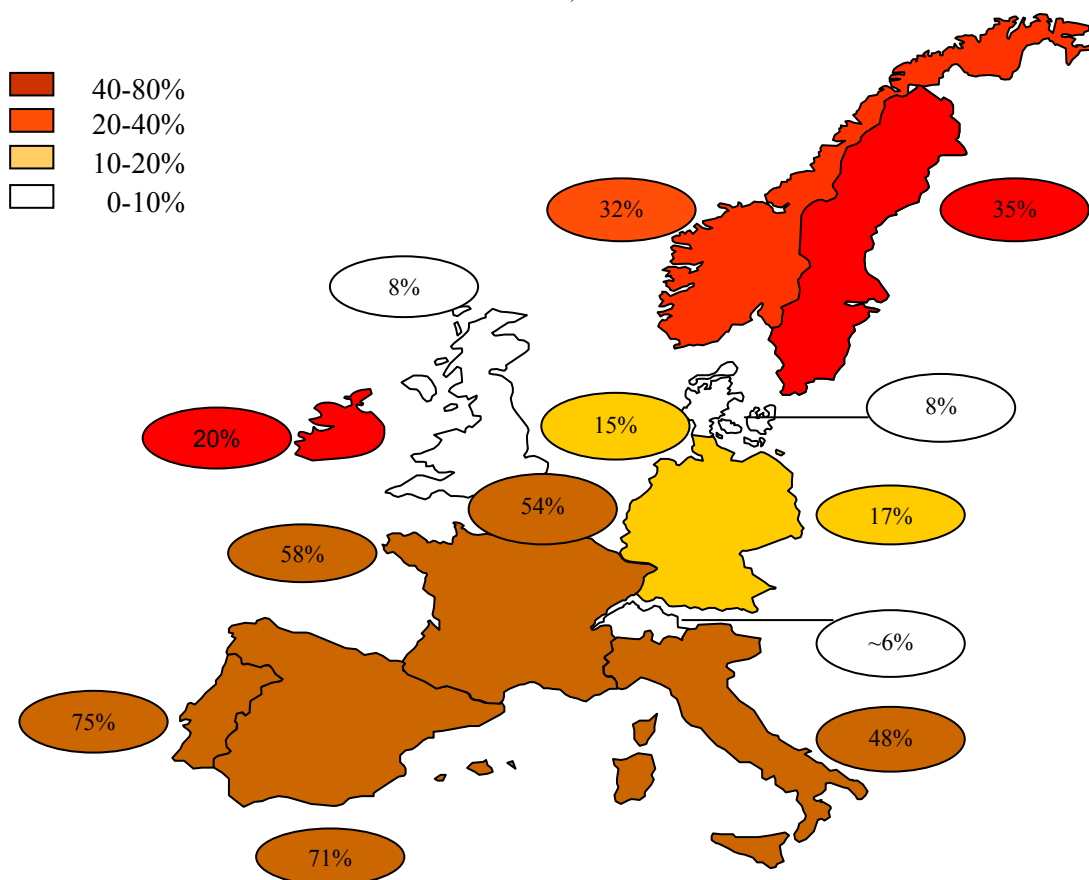
K demografickým faktorům patří především prodlužování délky života lidí, nízká úroveň přirozeného přírůstu obyvatelstva, nárůst hodnoty poměru mezi počtem lidí v poproduktivním věku k počtu lidí v produktivním věku, což se na první pohled jeví jako nesourodý důvod s bankopojišťovnictvím, avšak nutnost zabezpečení evropského obyvatelstva v důchodovém věku jiným systémem než státem garantovaným, dává velký prostor právě pojišťovnictví a potažmo tedy i bankopojišťovnictví. S tímto faktorem tedy souvisí i motiv růstu významu pojištění. Makroekonomické faktory, k nimž patří velikost hrubého domácího produktu na jednoho obyvatele, míra inflace, dlouhodobé úrokové sazby apod. se také velmi výrazně promítají do současných ekonomických tendencí ať už státu či jeho obyvatel a ovlivňují investiční chování obyvatel. Různé úsporové a výnosové tendence se projeví například tak, že některé propojení bank a pojišťoven začaly využívat kromě společných distribučních kanálů (vyšší efektivita pracovišť a personálu), také společný marketing a prezentují se tak navenek jako jediná firma pod společným názvem. V České republice je možné tyto tendence také spatřovat v mnoha finančních institucích. Pojišťovny vlastněné Českou spořitelnou, ČSOB či Komerční bankou nesou ve svých názvech i jméno mateřské společnosti. Jiným příkladem může být ING ČR, která v sobě zahrnuje nejen banku a pojišťovnu, ale také jiné typy finančních institucí.

2 Bankopojišťovnictví v Evropě

Banky v členských zemích Evropské unie již několik desetiletí prodávají některé pojistné produkty, především v oblasti životního pojištění. Je možné říct, že v posledních dvou

desetiletích se stává bankopojišťovnictví poměrně rozšířeným způsobem nabídky pojistných produktů. O tomto faktu také svědčí také následující obrázky.

Obrázek č. 1: Bankovní podíl na domácím životním pojištění ve vybraných evropských zemích v roce 2002 (v %)

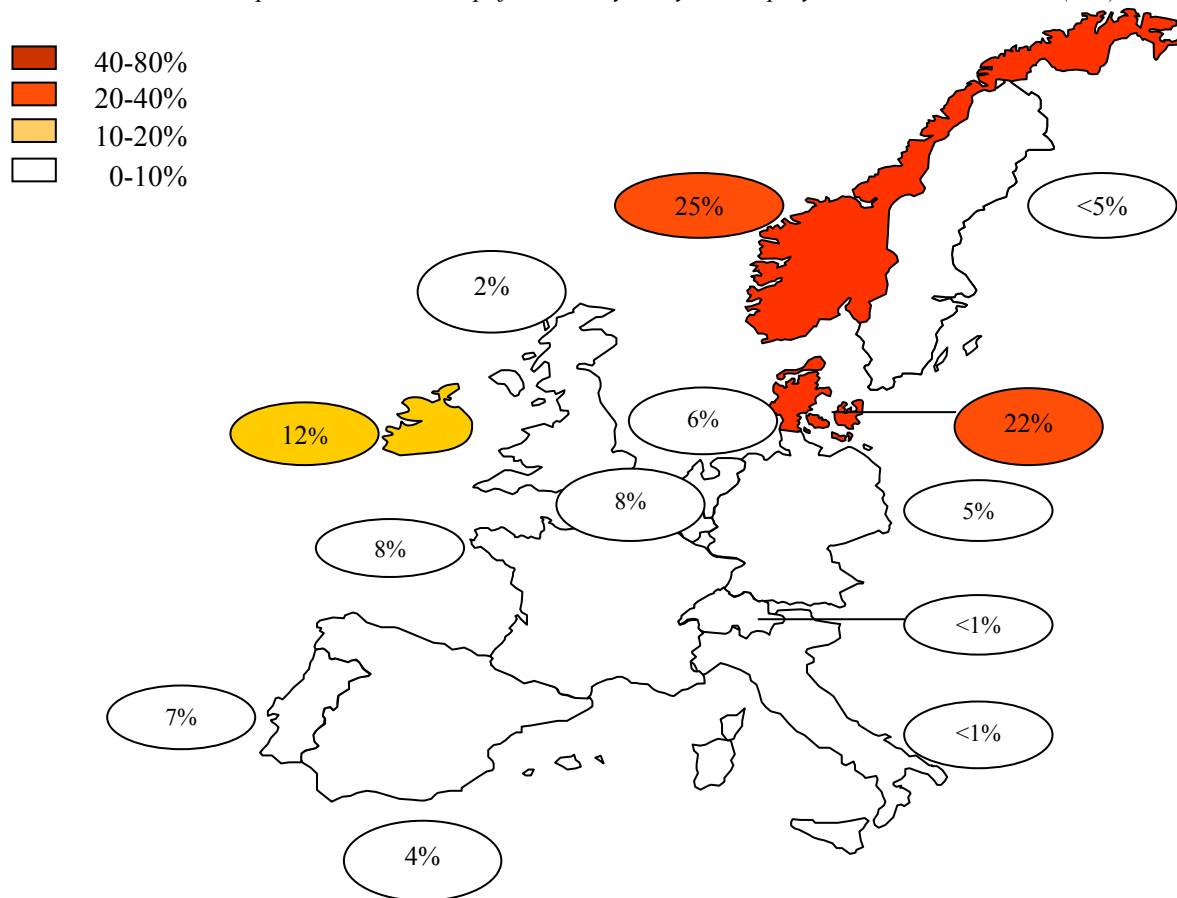

Zdroj: McKinsey & Co

Z obrázku č. 1 je patrné, že jihozápadní Evropa ve využívání bankovních kanálů pro distribuci životního pojištění jednoznačně vede. Největší podíl je možné zaznamenat ve Španělsku a Portugalsku, kde tržní podíl bank v životním pojištění přesáhl 70 %. Kolébkou bankopojišťovnictví je označována Francie. Zde je podíl bankovního sektoru na distribuci životního pojištění 58 %, což je třetí nejvyšší podíl v Evropě. Francie je však jednoznačně zemí s nejrozvinutějším systémem bankopojištění v Evropě. To lze dokumentovat také na faktu, že 12 největších pojišťoven z dvaceti životních pojišťoven ve Francii jsou dceřinné společnosti bank a jejich produkty jsou prodávány právě prostřednictvím bank. Tento vztah jde i obrátit, neboť všechny největší banky ve Francii mají životní pojišťovnu jako svou dceřinnou společnost. Tradičně konzervativní Velká Británie je zdá se konzervativní i v tomto směru, neboť zde bankovní podíl představuje pouze 8 %. Zajímavý je také přibližně pouze šestiprocentní podíl ve Švýcarsku, přičemž se jedná o zemi s nejvyšším podílem pojistného na hrubém domácím produktu. Nicméně zde má rozhodující podíl i nadále tradiční distribuční síť švýcarských pojišťoven. Naši nejbližší sousedé - Německo má v oblasti životního pojištění bankovní podíl 17 %. Německý trh životního pojištění má však stejně jako v jiných zemích rostoucí tendence. V Německu jsou vazby mezi jednotlivými finančními institucemi tradiční záležitostí. Banky zde nabízely a nabízejí velké množství informací o produktech, kterou jsou na celém finančním trhu k dispozici. Významnou odlišností německého bankopojištění je

volnější vazba banky a pojišťovny, nejčastější jsou však případy, kdy banka funguje pouze jako prodejce pojištění

Obrázek č. 2: Bankovní podíl na neživotním pojištění ve vybraných evropských zemích v roce 2001 (v %)

Zdroj: McKinsey & Co

Situace v oblasti produktů neživotního pojištění je v tomto směru zcela odlišná. Distribuce prostřednictvím bankovních kanálů zde není příliš preferována a nejvyšších hodnot z hlediska podílu dosahuje severní Evropa, respektive Norsko a Dánsko, u nichž tržní podíl bank na distribuci neživotního pojištění přesáhl hranici dvaceti procent. S významnějším podílem na neživotním pojištění je možno se setkat u Irsku. Ostatní evropské země prezentují podíl bank na neživotním pojištění nižší než 10 %. Na tomto místě by bylo zajímavé podotknout, že zatímco v Evropě jednoznačně převažuje nabídka životního pojištění v bankovní síti nad pojištěním neživotním, tak v USA je situace přesně opačná. Více než 45 % neživotního pojištění je distribuováno jako produkt bankopojišťovnictví, zatímco v kategorii životního pojištění jde pouze o 25 %. Některé prameny tvrdí, že bankopojišťovací trh v Evropě patří k mnohem rozvinutějším, než trh americký.²

3 Bankopojišťovnictví v České republice

V současnosti je možné identifikovat bankopojišťovnictví v České republice (ač v podstatě nemá právní oporu) ve třech různých typech. Prvním typem je holdingová skupina, která kontroluje banku i pojišťovnu (integrace v jedné skupině), druhým typem je propojení

² Zdroj: A Report Card for Bancassurance in Europe – And Lessons for the Future

nezávislých subjektů, což však neumožňuje ve větším měřítku realizovat úsporové tendence. Poslední typ představuje spojení obou výše zmíněných, tzn. kapitálové propojení smluvních vztahů (banka má majoritní či minoritní podíl v pojišťovně a naopak). Kromě toho je možné konstatovat, že oba sektory jsou propojeny řetězcem úvěrů a vkladů prostřednictvím dluhopisů, hypotečních zástavních listů či jiných nepřímých vztahů. V České republice v současné době nabízí přímo produkty bankopojištění většina bank v návaznosti na celou řadu pojišťoven a eventuálně penzijních fondů. K těmto produktům patří především nabídka životního pojištění v různých produktech (kapitálové životní pojištění, investiční životní pojištění, důchodové pojištění), u některých bank je to i distribuce produktů neživotního pojištění. Tuto situaci dokumentuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Produkty bankopojištnictví v praxi českých bank³

Banka	Pojišťovna	Produkt
Česká spořitelna	Pojišťovna České spořitelny	různé druhy životního pojištění
ČSOB	ČSOB pojišťovna	Spořicí programy cestovní pojištění
HVB Bank	Credit Suisse Life & Pension	různé druhy životního pojištění penzijní připojištění
Komerční banka	Komerční pojišťovna Allianz	kapitálové životní pojištění neživotní pojištění
Poštovní spořitelna	ČSOB pojišťovna	životní pojištění se spořením
Raiffeisenbank	Uniqa pojišťovna AIG Czech Republic ING Penzijní fond	cestovní pojištění pojištění pro cesty do zahraničí penzijní připojištění
Volksbank	Victoria-Volksbanken	různé druhy životního pojištění úrazové pojištění cestovní pojištění
Živnostenská banka	Pioneer Investments Pojišťovna AVIVA	investiční životní pojištění
GE Money Bank	Generali pojišťovna	životní pojištění

Častější nabídku životního pojištění je možné odůvodnit také na tom, že momentální situace na českém pojistném trhu je ve znamení nárůstu zájmu o životní pojištění⁴ (zejména v souvislosti s nejistou situací v oblasti důchodové reformy a také z důvodu možností daňových odpočtů u některých produktů životního pojištění). Navíc je možné také konstatovat, že současný poměr životního a neživotního pojištění na českém pojistném trhu ještě zdaleka neodpovídá poměru, který je zcela obvyklý v původních zemích Evropské unie.⁵ Většina bank ve spolupráci s pojišťovnami na českém pojistném trhu koncipuje produkty tak, že využívá spořicí složky pojištění, která má dlouhodobý charakter, a podle typu pojištění jen zhodnocuje na základě kapitálové (konzervativní, málo rizikové) strategie nebo investičním (více rizikovým) způsobem. Rozdíl spočívá především v tom, že u kapitálového životního pojištění jsou přesně určená pravidla, za kterých musí být prostředky pojistníka investovány, přičemž riziko neúspěšného investování nese pojišťovna jako instituce (vytváří dle zákona i rezervy). Naproti tomu investiční životní pojištění počítá s větším rizikem při realizaci investic a na riziku se z tohoto důvodu podílí i sám pojistník. Ve výčtu bank v tabulce chybí

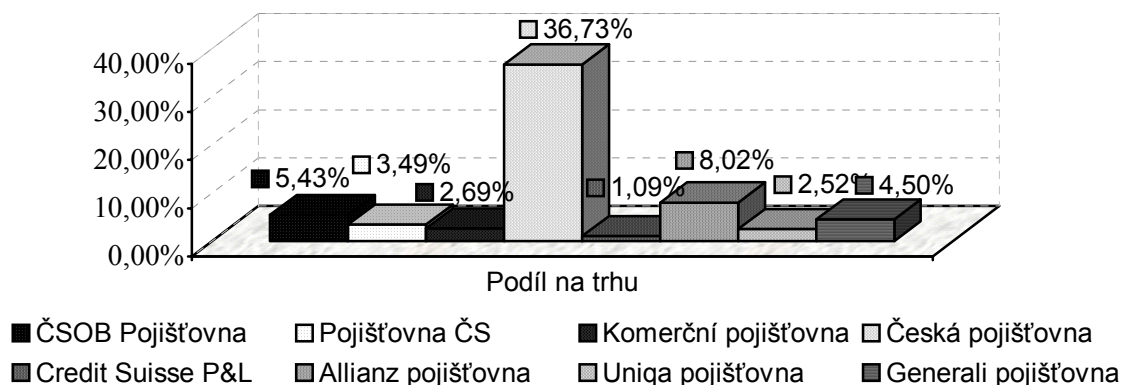
³ Zdroj: informace z bank a www.finexpert.cz (Kamenická, H. Banky jako supermarketky)

⁴ Od roku 1995 do roku 2004 vzrostl podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném téměř o 10 %.

⁵ V roce 2004 byl poměr životního a neživotního pojištění 39,6 % : 60,4 %, zatímco poměr v původních zemích Evropské unie je právě opačný.

ještě eBanka, kde je však situace odlišná, neboť majoritním vlastníkem eBanky je Česká pojišťovna, a.s. Česká pojišťovna si zároveň stále ještě drží svou dominantní pozici na českém pojistném trhu, neboť v loňském roce činil její tržní podíl 36,7 %⁶ celkového pojistného trhu. Podíly pojišťoven patřících do holdingové společnosti či kapitálového propojení s bankou v České republice mají podíly přibližně okolo dvou až osmi procent. Podrobněji je situace naznačena v grafu č. 1, nicméně do grafu nebyly zahrnuty ty pojišťovací společnosti, jejichž podíl byl menší než 1 %.

Graf č. 1: Podíl pojišťoven na českém pojistném trhu v roce 2004 v %

Zdroj: www.cap.cz

Nad rámec informací plynoucích z grafu je možné konstatovat i fakt, že situace z hlediska vývoje podílu na předepsaném pojistném není u uvedených pojišťoven vyrovnaná. Zatímco Česká pojišťovna, Allianz, Generali pojišťovna a Uniqa zaznamenaly meziroční nárůst svého podílu na celkovém předepsaném pojistném, Pojišťovna České spořitelny, Komerční pojišťovna a Credit Suisse Pension & Life zaznamenaly pokles svého podílu. Jedinou pojišťovnou beze změny na trhu je ČSOB pojišťovna.

Jak již bylo řečeno, tak kromě klasického bankopojištění (viz výše) je možné nalézt i jiné produkty, které se bankopojištění blíží. Jedním z typických reprezentantů je pojištění k platební kartě, které zpravidla nabízejí všechny pojišťovny, ale pojištění se zpravidla co do rozsahu služeb liší. Nejčastěji používaným pojistným produktem v souvislosti s užíváním platební karty je cestovní pojištění a druhým nejužívanějším je pojištění pro případ zneužití platební karty při ztrátě a odcizení. Jinou formou je provázanost pojištění s čerpáním úvěru. V České republice je v tomto směru nejzásadnějším produktem kapitálové životní pojištění k různým typům úvěru (nejčastěji v návaznosti na hypoteční úvěr či úvěr ze stavebního spoření), které v sobě nese ochranné prvky pro případ pracovní neschopnosti, plné invalidity či smrti klienta. Na našem trhu se však vyskytují i produkty ne zcela obvyklé. Jedním z nich je pojištění Dynamik České pojišťovny, které umožňuje kombinaci s úvěrem Spotřebitel u eBanky. Podstata spočívá v tom, že pojišťovna napřed vyplácí budoucí naspøenou částku z pojistného. Jiným netypickým produktem je karta k pojištění, což je rovněž produkt České pojišťovny, která těm, kteří u ní mají sjednáno kapitálové životní pojištění, nabízí kreditní kartu eBanky.

4 Závěr

Proces vzniku bankopojišťoven je vzhledem ke globalizačním tendencím procesem přirozeným. Bankopojištění totiž v sobě zahrnuje výhody obou sektorů, tedy jak sektoru bankovních produktů, tak i sektoru pojištění. Na straně jedné mateřská banka dává pojišťovně

⁶ zdroj: www.cap.cz

k dispozici svou sít' poboček a jednatelství a na straně druhé pojišťovna nabízí komerční bance rozšíření nabídky produktů a také zkušenosti při vývoji a vzniku nových pojistných produktů, které mají návaznost na tradiční bankovní produkty.

Problémem, který může být se vznikem bankopojišťoven spojován, je sjednocování informačních systémů bank a pojišťoven, neboť každá z těchto oblastí byla dosud spjata se zcela jiným přístupem a zcela jinými požadavky na informace týkající se klienta. Také otázky postavení a odměňování zaměstnanců komerčních bank a pojišťovacích agentů mohou rozsah a rychlost vzniku bankopojišťovnictví výrazným způsobem ovlivnit, stejně jako rozdíl v řízení poboček komerčních bank a pojišťoven. Velice výrazně je potom vývoj bankopojišťovnictví ovlivněn národními zvláštnostmi a zvyklostmi. Momentálně nejrozšířenější je bankopojištění na jihozápadě Evropy, zejména ve Španělsku, Portugalsku, ale také ve Francii. Nejmenší podíl je zaznamenán ve Velké Británii a Švýcarsku, kde dominují v nabídce pojištění stále ještě tradiční pojistitelé.

Situace na trhu českého bankopojišťovnictví je podobně jako ve zbytku Evropy ve znamení nárůstu nabídky pojistných produktů prostřednictvím balíčku služeb klientům bank. Existují různé podoby produktů a v různé míře se také nabízí životní a neživotní pojištění. V současnosti je možné konstatovat, že převládá nabídka životního pojištění, které má i z hlediska jeho charakteru blíže ke spořicímu produktu než pojištění neživotní. Z neživotního pojištění se ve větší míře využívá cestovní pojištění, které je navázáno na používání bankovních platebních karet. V české zákonodárství však vyvstal navíc ještě jeden problém. Ačkoliv se zákon o pojišťovnictví a na něj navazující zákony snažil o co největší podchycení všech různých možností, přece se mu to zcela nepodařilo v oblasti tzv. bankopojištění. Zákon totiž upravuje vztah pojistitel – pojistník, což je v případě bankopojištění vztah pojišťovna – banka, a ne vztah pojišťovna – klient. Při sjednání bankopojištění tak klient přistupuje k „hromadné smlouvě“ uzavřené mezi bankou a pojišťovnou, což má důsledek v tom, že pracovníci banky nemusí splňovat přísná kritéria zákona o zprostředkovatelích a rovněž nemusí klienta informovat jako pojišťovací zprostředkovatel.

Literatura

- [1] HOSCHKA, T. C.: *Bancassurance in Europe*. St. Martin's Press. London 1994, s. 56 – 61.
- [2] RŮČKOVÁ, P. *Vybrané aspekty bankopojišťovnictví* In Kulhánek, L., Polouček, S. (Red.): *Finance v pedagogické a vědeckovýzkumné činnosti (II)*. Sborník referátů z mezinárodního semináře kateder financí. Karviná: OPF SU, 2000. Str. 146-153. ISBN 80-7248-058-8.
- [3] RŮČKOVÁ, P. *Tendence globalizace finančních tržeb*. In Česká ekonomika 2000, 1. díl. Sborník referátů mezinárodní KONFERENCE. Karviná: OPF SU, 2000, str. 374 – 381. ISBN 80-7248-059-6.
- [4] www.cap.cz
- [5] www.cnb.cz
- [6] www.finexpert.cz (KAMENICKÁ, H. Banky jako supermarket: Co přináší bankopojištění na náš trh. *Osobní finance*, 18. listopadu 2004, ISSN 1213-7405.)
- [7] http://www.dibc.co.uk/Bancassurance_Jan_03.doc A Report Card for Bancassurance in Europe – and Lesson for the Future

Summary

The bancassurance in Europe and in the Czech Republic

This article documents momentary situation of bancassurance in Europe and in the Czech Republic. The concept of bancassurance and so forms of bancassurance are defined here. In the European measure this article evaluate diffusiveness of products of life and non-life insurance by means of bank distribution channels.

Development of the European bancassurance is determined national conventions. Life insurance predominates in bancassurance products in Europe. The bancassurance is the best widespread in the south-western Europe, in particular in Spain, Portugal and so France. The minimal share of bancassurance is recorded in the United Kingdom and in the Switzerland where traditional insurers dominate in supply of insurance products. In the Czech Republic life insurance predominates in bancassurance too because life insurance has save character.